

SOSYAL BİLGİLER MÜFREDAT PROGRAMLARINDA TÜRK DÜNYASI İLE İLGİLİ KONULARIN ANALİZİ

Kamile GÜLÜM¹
Umut DEMİROK²

Öz

Dünya siyasi tarihinde meydana gelen hızlı değişimler toplumları ve toplumlar arası ilişkileri doğrudan etkilemektedir. Bu değişimlere bağlı olarak ülkeler okullarında okutulan Sosyal Bilgiler programlarında değişikliklere gitmekte bazı konuları müfredattan çıkarırken bazı konuları programlarına dâhil etmektedirler. Bu çalışma da İlköğretim Sosyal Bilgiler programlarında Türk Dünyası ile ilgili konuların müfredat programında ne kadar yer aldığını ve hangi konuları ağırlıklı olarak ele alındığını araştırmaktadır.

Çalışmanın yöntemi tarama modelinde olup literatür taramasına dayanmaktadır. Çalışma 1991 öncesi konular ve 1991 sonrası konular olarak iki dönem halinde incelenmiş ve iki dönemin karşılaştırması yapılmıştır. 1991 sonrası dönemde Rusya' da meydana gelen değişimlere bağlı olarak Türk Dünyası algısı değişmiş ve buna bağlı olarak Sosyal Bilgiler müfredat programlarında yer alan Türk Dünyası konularının hem içerik hemde yoğunluk olarak değiştiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası Konuları, Müfredat Programı, Sosyal Bilgiler Konuları

THE ANALYSIS OF SUBJECTS RELATED TO TURKISH WORLDS IN SOCIAL SCIENCES' CURRICULUM PROGRAM

Abstract

Communities and relationships inter-governmental are directly affected concerning on rapid changes in the world's political history. Depending on this changes, countries are changed their curriculum program and social sciences subjects. Some subjects are removed from the program and some subjects are added in.

The aim of this study is researched, how much take places Turkish world's subjects in the curriculum of social science program in the primary schools. The method of this study was survey and based on literature model. Study was analyzed and compared into two periods. They were before 1991 and after 1991. Depending on, in the change of Russia, Perception of Turkish worlds are changed in the worlds and Turkey in the period of after 1991. Turkey is changed curriculum program in social science subjects and added new Turkish worlds subjects in the books. It is seen Turkish Worlds subjects are increased in the social science program both contents and density after 1991.

Keywords: The Subject of Turkish World, Curriculum Program, The subject of Social Sciences

Bu makale 1. Afro-Avrasya kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş ve makale formatına getirilmiş halidir.

¹ Doç.Dr. Bahkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, kgulum@balikesir.edu.tr

² Bahkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, umut_demirok@hotmail.com

Giriş

Sosyal Bilgiler; Tarih, Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji, Hukuk gibi sosyal bilimler konularının pedagojik amaçlarla basitleştirilerek verildiği bir derstir (Shug ve Berry 1987). Sosyal bilimler insan ilişkilerini incelerken; sosyal bilgiler, bir okul eğitim programı olup, demokratik düzende vatandaşlık eğitimi programının bir bölümü olarak, insan ilişkileri konusu üzerinde durmaktadır. Kısaca Sosyal bilgiler, sosyal bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır (Savage ve Armstrong, 2007). Sosyal Bilgiler Türkiye’de ilk kez 1960’lı yıllarda benimsenmiştir (Otluoğlu ve Öztürk, 2002). Ancak sosyal bilgiler konuları içine giren Tarih, coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi derslerine Cumhuriyet dönemi 1924, 1926, 1930, 1936, 1948 programlarında yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler ilk kez 1962 yılında yayınlanan ilkökul programı taslağında disiplinler arası yaklaşımla ‘Toplum ve Ülke İncelemeleri’ adı altında birleştirilmiştir (Sönmez, 1997).

Temelinde vatandaşlık hak ve ödevlerini bilen ve iyi vatandaşlar yetiştirmek olan bu ders kişileri gerçek hayata hazırlar. Yetiştirilen öğrencilerin kendi ülkelerini ve diğer ülkelerle olan ilişkilerini, kültürel farklılıklarını bilen, demokratik kuralları özümsemiş bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olmayı hedefler. Bu nedenle, Dünya’da ve Türkiye’de meydana gelen, sosyal, siyasi ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ülkemizde Sosyal Bilgiler programı sürekli değişmekte ve yenilenmektedir. Türkiye’de 1924,1926,1948, 1968, 1998 ve 2005 yıllarında Sosyal Bilgiler dersi için hem müfredat hem de konular bazında değişikliklere gidilmiştir.

Cumhuriyet döneminin ilk programı olan 1924 programında sosyal bilgiler öğretimi aracılığıyla milli ve vatani duyguların güçlendirilmesi amaçlanmış bu bağlamda sosyal bilgiler Tarih, Coğrafya ve Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersleri aracılığıyla teşkilatlandırılmıştır. 1924 programının bir devamı olarak kabul edilen 1926 programında ise sosyal bilgiler öğretimi iyi birer vatandaş yetiştirmek ve gençlere mensubu olduğu vatan ve millet anlayışını kazandırmak amaçları doğrultusunda yapılandırılmıştır. Cumhuriyet döneminin üçüncü programı olan 1936 programı daha önceki öğretim programlarında olduğu gibi cumhuriyete, inkılâplara ve sisteme sadık iyi vatandaşlar yetiştirme amacını muhafaza etmiştir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). İlk iki değişiklikte daha çok milli ve vatani duyguları geliştirmek öne çıkarken ikinci dünya savaşı sonrası dönemde yapılan 1948 programında ise insanların çevre üzerindeki etkisi ve ekonomik konuların ön plana çıktığı görülmektedir (Meb, 1948). 1961 yılında taslağı hazırlanan 1962 yılında uygulamaya koyulan Sosyal Bilgiler programı ülkemizdeki askeri darbeden etkilenmiş olup önceki programlara göre cumhuriyete daha fazla vurgu yapılmış, hazırlanan programlarda milli birlik ve beraberliğe değinilmiş, millilik bilincine vurgu yapılmıştır (Meb, 1961,1962). 1968 programı ayrı birer disiplin olan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri "*Sosyal bilgiler*" adıyla tek ders haline getirilmiştir (Binbaşıoğlu, 1999). 1985 yılında Milli Coğrafya, Milli Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri şeklinde Sosyal Bilgiler dersleri yapılandırılmıştır (Meb, 1988).

1998 Programı, ülkemizde 8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçildikten sonra hazırlanmış tarih, coğrafya, Sosyal bilgileri oluşturan bilim dallarına ait bilgiler Sosyal bilgiler adı altında tekrar birleştirilmiştir (Meb, 1998).

2003 yılında hazırlanan 2004–2005 eğitim- öğretim yılında pilot uygulaması yapılan ve 2005 yılında uygulamaya geçilen Sosyal Bilgiler öğretim programı köklü değişimleri içermekte yapılandırmacı öğretim anlayışını benimsemektedir (Meb, 2005). Yapılandırmacı yaklaşım, bilgi toplumlarında bireylerin, yaşadıkları sosyal ve kültürel ortamı anlamaları, eleştirmeleri, değiştirmeleri egemen yapı içerisinde dönüştürücü ve yaratıcı bireyler olarak yetişmeleri

beklenmektedir (Kellner, 2002).

Bu çalışmada, Cumhuriyetten Günümüze kadar olan dönemde Sosyal Bilgiler konuları içinde yer alan Türk Dünyası ile ilgili konularının Sosyal Bilgiler Programlarında ne ölçüde yer aldığı ve program değişikliklerindeki yerinin analizini yapmaktır. Türk Dünyası, 20° ve 90° doğu boylamları ile 35° ve 55° kuzey enlemleri arasında yer alır. Kuzeyden Rusya Federasyonu, doğudan Çin, güneyden Pakistan, Afganistan ve İran, güneybatıdan Arap ülkeleri, batıdan ise Avrupa ülkeleri ile sınırlandırılır. Bağımsız Devletler Topluluğu içindeki altı Türk Cumhuriyeti'nin (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan) toplam yüzölçümü 4,1 milyon km²'yi bulmaktadır. Rusya Federasyonu'ndaki özerk cumhuriyetlerin yüzölçümü ise 3,8 milyon km² kadardır. Bunlara Türkiye ve Doğu Türkistan'ın da ilave edilmesiyle, Türk Dünyası'nın toplam alanı 10,5 milyon km²'ye ulaşır. Bu, Avrupa kıtasının alanından biraz daha fazladır. Türk Dünyası'nın toplam nüfusu ise yaklaşık 300 milyon olarak ifade edilmektedir (Özey, 2010). Bu kadar geniş bir coğrafyaya sahip Türk dünyasının sosyal bilgiler müfredatında ne ölçüde yer aldığı, özellikle 1991 öncesi ve sonrasında Türk Dünyası konularının ağırlığının artıp artmadığının araştırılması bu çalışmanın temel hedefidir. Bu bakımdan çalışma önemli bulunmaktadır. Ülkemizde şimdiye kadar Sosyal Bilgiler dersi Müfredat değişikliği ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak bunlar arasında Türk Dünyası ile ilgili konuların ele alınmadığı görülmüştür. Sosyal Bilgiler konuları ile ilgili çalışmalardan bazıları şunlardır (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005.; Keskin, 2005.; Ercan, 2007.; Memişoğlu, 2012, Akpınar ve Kaymakçı, 2012) dir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Dünyada ki ekonomik, sosyal ve siyasal olaylara ve değişimlere bağlı olarak değişen Türk dünyası ve Türk toplulukları hakkındaki konuların Türkiye'deki Sosyal Bilgiler müfredat programlarında ne ölçüde yer aldığını ve hangi yönlerden ele alındığını tespit etmektir.

Çalışmanın Yöntemi ve Verilen Toplanması

Bu araştırmada tarama modelinde yürütülmüş olup, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005.; Karasar, 2005). Ancak araştırmanın tarihsel bir sürece sahip olması nedeniyle tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgi gerektirdiğinden değerlendirme durum çalışmasından faydalanılmıştır. Durum çalışması, tek bir kişinin, bir ortamın, tek bir tür dokümanın ve olayın ayrıntılı olarak incelenmesidir (Kazak, 2001).

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması ve değerlendirilmesi literatür taramasına dayandırılmıştır. Çalışma da 1924 yılından 2005 yılına kadar olan tüm tebliğler dergilerinde, TTK kurulu kararlarında, ilkökul, ortaokul ve ilköğretim Sosyal bilgiler öğretim programlarında ve kitaplarında yer alan Türk Dünyası konuları taranmış ve incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken dönemin koşulları tarihsel süreç içinde değerlendirilmiş ve konu betimsel istatistik yöntemiyle ortaya konulmuştur. Betimsel istatistik, çok sayıdaki gözlemleri özetlemek, organize etmek ve azaltmak için kullanılır ve verilerin özetlenmesi, araştırma sonuçlarının yorumlanması için kullanılan en iyi yoldur. Verilerde “ ne “ sorusu üzerinde durulur.

Çalışmanın Sınırlılığı

Çalışma Sosyal Bilgiler Müfredat programındaki Türk Dünyası konularıyla sınırlıdır.

Çalışma Sosyal Bilgiler Dersi ile sınırlıdır.

Çalışma Sosyal Bilgiler Müfredat Programı ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Çalışmada Sosyal Bilgiler müfredat Programındaki Türk Dünyası konularının ayrıntılı olarak ele alındığı varsayılmıştır.

Türk Dünyası konularının 1990 lı yıllardan sonra Sosyal Bilgiler müfredat Programında daha geniş olarak ele alındığı varsayılmıştır.

Sosyal Bilgiler müfredat Programında hem tarih hem coğrafya konuları içinde Türk dünyası konularının ele alındığı varsayılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde ilköğretim sosyal bilgiler müfredat programları, bu programların özellikleri ve programlarda yer alan Türk dünyası konuları tarihsel süreç içinde ele alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 1: 1924 Tarihli İlk Mekteplerin Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına ait Haftalık Ders Programı

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3. sınıf	4.sınıf	5.sınıf
Tarih	-	-	1	2	2
Coğrafya	-	-	1	2	2
Musahabat-1 Ahlakiye ve Malumat-1 Vataniye	1	1	1	1	1

Tablo 1 incelendiğinde tarih ve coğrafya konuları 3. sınıftan itibaren başlamakta 3. sınıfta haftada 1 er saat olan dersler 4. ve 5. sınıfta 2 şer saate çıkmaktadır. Vatandaşlık Bilgisi dersi olan Musahabat-1 Ahlakiye ve Malumat-1 Vataniye dersi ise 1. sınıftan itibaren 5.sınıfa kadar haftada birer saat olarak devam etmektedir. 1924 ilkököl müfredatı ve sosyal Bilgiler konusunun dersleri yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim ve öğretim anlayışı, ihtiyacı ve şartları düşünülerek hazırlanmıştır. Proje niteliğinde olan 1924 müfredatı iki yıl uygulamada kalmıştır. Özellikle ahlak sohbetleri ve yurttaşlık bilgisi dersi ile tarih dersi konuları içerisinde Cumhuriyet'in anlam ve önemine ve yakın tarihte olup bitenlere ağırlık verilmiştir. Ayrıca okuma parçalarının ahlaki ve edebi bir değerinin olması yanında, ulusal tarih ve özellikle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet ilkeleriyle ilgili olması istenmiştir. (Kaplukan, 2012).

Türk Dünyası ile ilgili konular genelde tarih dersleri içinde verilmiş olup İlk çağ uygarlıklarının; "Mısırlılar, Fenikeliler, Keldânî ve Asuriler, İranlılar, Hititler, Türkler, Benî İsrâil, Yunanlılar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar" olmak üzere özellikle uygarlık tarihi açısından işlenmesi, ancak Türkler üzerinde biraz daha ayrıntılı olarak durulması kararlaştırılmıştır (Arslan, 2011).

Tablo 2: 1926 İlk Mekteplerin Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına Ait Haftalık Ders Programı

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3. sınıf	4.sınıf	5.sınıf
Tarih	-	-	-	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2
Yurt Bilgisi	-	-	1	2	1

Tablo 2 incelendiğinde tarih ve coğrafya derslerinin 4. ve 5. sınıflara haftada ikişer saat yurt bilgisi dersinin ise 4. sınıfta haftada 2 saat 5. sınıfta 1 saat olduğu görülmektedir. 1926 İlkokul Programı'yla 1924 programında yer alan Malumat-ı Vataniye dersinin adı Yurt Bilgisi olarak düzenlenmiştir. 1926 tarihli ilkokul programının en önemli özelliği ve yeniliği Toplu Tedris (toplu öğretim) uygulamasını getirmesidir. Günümüzde ilköğretimde geçerli olan ve uygulanan Toplu öğretim yöntemi eğitimde o devre göre son derece çağdaş bir anlayış ve uygulamaydı. Yine 1926 yılı, Yurt Bilgisi dersinin köy çocukları açısından taşıdığı önemin bilincine varıldığı bir dönemdir. Bu bağlamda köy çocuklarının zorunluluk gereği üçüncü sınıftan itibaren ayrılacağı düşünülerek köy okulu üçüncü sınıf programlarına da Yurt Bilgisi dersi konulmuştur (Akyüz, 2009). Daha sonra her alanda yenileşme hareketlerinin sürdüğü ülkede sosyal Bilgiler dersi içinde 1930,1936 yıllarında bazı yenilikler yapılmıştır. 1948 e kadar olan bu programlarda Türk Dünyası ile ilgili olarak şu konular yer almaktadır.

1-Eski Türk yurdu olan Orta Asya hakkında kısa coğrafi malûmat. Bu konuda Türklerin ilk olarak yaşadıkları yer olan Orta Asya'da ki Türk devletleri işlenmiştir.

2-Anadolu'da Türkler. Türklerin Anadolu'ya göçlerini konu almaktadır.

3-Eski Türk medeniyeti ve bu medeniyetin çıkarılan eserleri. İlk medeniyetler ve Türklerin oluşturduğu medeniyetler konusu ele alınmıştır.

4-Türkiye'nin komşuları: İran, Kafkasya, Rusya, Irak ve Suriye, adalar, İtalya, Yunanistan ve Bulgaristan, daha çok coğrafi özellikleri ele alınmış olup, buradaki Türk nüfustan bahsedilmiştir.

5- Türkiye; Genel coğrafi özellikleri, nüfusu idari yapısı ve ekonomik özelliklerinden bahsedilmiştir.

6- Aile hayatın temin ve yardım eden milli büyük teşkilat: Türk devleti ve Türk milleti. Yurttaşlık bilgisi dersi içinde yer alan bu konuda Büyük Türk toplumundan bahsedilmektedir.

Tablo 3: 1948 İlkokul Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına Ait Haftalık Ders Programı

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3. sınıf	4.sınıf	5.sınıf
Tarih	-	-	-	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2
Yurttaşlık Bilgisi	-	-	-	2	1

Tablo 2 incelendiğinde tarih ve coğrafya derslerinin 4. ve 5. sınıflara haftada ikişer saat yurttaşlık bilgisi dersinin ise 4. sınıfta haftada 2 saat 5. sınıfta 1 saat olduğu görülmektedir. Türk dünyası konuları ise şunlardır.

1.Türklerin Anayurdu, Eski Türk yurdu olan Orta Asya hakkında kısa coğrafi bilgiler yer almaktadır. Türklerin ilk yaşadıkları yer olan Orta Asya’da ki Türk devletleri işlenmiş olup, Türklerin islamiyeti kabulüne yer verilmiş ve Anadolu’ya göçlerine değinilmiştir.

2.Anayurtta Kalan Türkler, Orta Asya da yaşayan Türk toplulukları hakkında bilgiler yer almaktadır.

3. Müslümanlığın Orta Asya Türkleri Arasına Yayılışı ve Müslüman Türk Devletleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

4.Büyük Selçuklu Devleti, daha çok tarihi süreçten bahsetmektedir.

5.Anadolu Selçuklu Devleti, Anadolu’nun Türkleşme sürecinde Türklerin rolünü tarihi süreçte ele almaktadır.

6.Yakın yurdum, köy, bucak, ilçe ve ilin coğrafyası, konular bölgesel coğrafya açısından ele alınmaktadır.

7.Türkiye’nin coğrafi bölgelerine göre incelenmesi,

8.Türkiye coğrafyasına toplu bakış

9.Türkiye’nin komşuları: Sovyetler Birliği, İran, Irak, Suriye, İtalya, Yunanistan ve Bulgaristan:

Bu programda özellikle tarih derslerinde Türklerin dünyanın her tarafına nasıl ayrı ayrı adlar alarak kültürlerini yaydıklarını belirtilmesi istenmiş olup İslam kültürünü de vücuda getirenlerin çoğunun Türk olduklarını öğrencilere anlatılması istenmiştir. Coğrafya derslerinde ise komşu ülkeler anlatılırken orada yaşayan Türk topluluklarından ve nüfus içindeki payından bahsedilmesi istenmiştir.

1948 ilkokul programı 1926,1930 ve 1936 yıllarında değişiklikler yapılan programlarının geliştirilmiş bir şekli olup konular yönünden hiçbir değişikliğe uğramadan 20 yıl süreyle uygulanan bir programdır (Gürkan ve Gökçe, 1999). Böylece, Türkiye Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalan programı olma özelliğini de kazanmıştır (Cicioğlu,1985).

Tablo 4: 1968 İlkokul Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına Ait Haftalık Ders Programı

Dersler	1.sınıf	2.sınıf	3. sınıf	4.sınıf	5.sınıf
Sosyal Bilgiler	-	-	-	3	3

Tablo 4 incelendiğinde bundan önceki programlarda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi olarak verilen derslerin Sosyal Bilgiler adı altında tek ders olarak müfredata konulduğu görülmektedir. Böylece ders saati sayısının yarı yarıya azaldığını söylemek mümkündür. Türk Dünyası ile ilgili konular şunlardır.

1-İlimiz ve bölgemiz

2.Yaşadığımız kasaba veya şehir. Hangi il içinde bulunuyor, ilimiz hakkında neler biliyoruz?

3.İlimiz ve bölgemiz Türkiye'nin neresinde bulunuyor?

4.İlimiz ve bölgemizin doğal durumu

5-İlimizin ve bölgemizin geçmişi hakkında neler biliyoruz?

6-Yurdumuza Genel Bakış

7-Yurdumuzda ilk yaşayan insanlar

8-Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesi

9-Türklerin Özellikleri

10-Yurdumuz ve Komşularımız

11-Atatürk ve Anadolu'ya geçiş

Programda sosyal bilgiler konularının ders saatinin azalmasına bağlı olarak Türk dünyası konuları da azalmıştır. Bu durumda Türk Dünyası konularının Türkiye ile sınırlı kaldığını söylemek mümkündür.

1968 programı “1962 Program Taslağı”nın 6 öğretim yılı süren uygulamanın ardından MEB in uygulayıcı, yönetici, eğitimci ve uzmanlardan oluşan bir komisyonunca geliştirilerek üzerinde bazı değişiklikler yapılmış ve “1968 İlkokul Programı” olarak kabul edilerek yürürlüğe girmiştir (Cicioğlu,1985).

Tablo 5: 1998 İlköğretim Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına Ait Haftalık Ders Programı

Dersler	4.sınıf	5.sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8.sınıf
Sosyal Bilgiler	3	3	3	3	

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal bilgiler dersi ilkökul 4. ve 5. sınıflarda haftada 3 er saat orta okul 7.ve 8. sınıflarda 3 er saattir. Bu durum 1997 yılının ağustos ayında çıkan bir yasa ile ilkökul ve ortaokulların birleştirilerek kesintisiz 8 yıllık eğitime geçilmesiyle ilgilidir. Türk Dünyası ile ilgili konular aşağıdaki gibidir.

1- Kazakistan

2- Türkmenistan

3- Özbekistan

4-Kırgızistan

Asya'da yaşayan Diğer Türkler başlığı altında

1-Afganistan

2-Tacikistan

3- Doğu Türkistan-Uygur Özerk Eyaleti

4-Rusya Federasyonu'nun Asya kesimindeki özerk cumhuriyetler

Avrupa'da Türklerin yaşadığı diğer ülkeler

1- Romanya

2-Makedonya

3-Arnavutluk

4- Bosna-Hersek

5-Sırbistan-Karabağ

Rusya Federasyonu'nun Avrupa kesimindeki özerk cumhuriyetler

1-Gagauz Özerk Cumhuriyeti (Moldova)

2-Kırım tatarları (Ukrayna)

Programda bu ülkelerle ilgili olarak programda önce ülkenin coğrafi özellikleri anlatılacak buralarda yaşayan Türk toplumları ve devletleri Türkiye ile olan ilişkileri üzerinde durulacaktır demektir.

Tablo 6: 2005 İlköğretim Müfredat Programında Yer Alan Sosyal Bilgiler Konularına Ait Haftalık Ders Programı

Dersler	4.sınıf	5.sınıf	6. sınıf	7.sınıf	8.sınıf
Sosyal Bilgiler	3	3	3	3	

2005 daha önceki programlardan farklı olarak yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ile oluşturulmuş olup üniteler bazında köklü değişikliklere gidilmiştir.Türk Dünyası konuları şunlardır.

1-Geçmişimi Öğreniyorum; Bu ünite içinde Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek vermesi istenmektedir.

2-Uzaktaki Arkadaşlarım, burada Yine Türk dünyasında orta Asya' dan ve balkanlardan bahsedilir.

3-Adım Adım Türkiye, Türkiye coğrafi olarak ele alınır.

4-Bölgemizi Tanıyalım, yaşadığı bölge coğrafi olarak incelenir.

5-İpek Yolunda Türkler, tarihi ipek yolu ve burada bulunan Türk devlet ve topluluklarını konu alınır.

6-Türk Tarihinde Yolculuk

7-Ülkemiz ve Dünya, Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ve komşu ülkelerle olan ilişkilerini ele alır.

Programda Türk Dünyası ile ilgili konular ayrı bir başlık olarak verilmemekte ancak ünitelerin kazanımlarında Türk dünyasına ve Türklerin ilişkilerine vurgu yapılması istenir.

Sonuç Ve Tartışma

Sosyal bilgiler müfredat programlarında Türk dünyası ve Türk toplulukları hakkındaki konuların ne ölçüde yer aldığı ve hangi yönlerden ele alındığını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler konuları içine giren Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri dersleri ilköğretim ve ilköğretim müfredat programlarında yer almıştır. Türkiye'de ve Dünyada meydana gelen değişimlere bağlı olarak 1924, 1926, 1948, 1968, 1998 ve 2005 yıllarında müfredat programlarında köklü değişiklikler yapılırken ders saatlerinde ve konular açısından da değişiklikler yapılmıştır. Bu konuyu Gökdemir, (2013), Arslan, (2011)' in çalışmaları desteklemektedir.

Sosyal Bilgiler konuları içinde Türk Dünyası ile ilgili konular, 1924, 1926, 1948, 1968, 1998 ve 2005 programlarında yer almaktadır. Bu nedenle şimdiye kadar hazırlanan tüm programlarda yer aldığı tespit edilmiştir.

1924 programı Türkiye Cumhuriyetinin içinde bulunduğu yeni şartlara göre hazırlanmış olup Türk Dünyası ile ilgili konular tarih dersleri içinde ve Türkiye cumhuriyeti ile sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ancak ilk çağ uygarlıkları ; “Mısırlılar, Fenikeliler, Keldânî ve Asurîler, İranlılar, Hititler, Türkler, Benî İsrâil, Yunanlılar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar” dan bahsederken de Türkler üzerinde daha ayrıntılı olarak durulması kararlaştırılmıştır. Bu çalışmayı Gökdemir (2013) 'in çalışması desteklemektedir.

1926 programı 1930, 1936 da yapılan bazı değişikliklerle 1948'e kadar devam eden program olup Türk dünyası ile ilgili konuların daha geniş olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Orta Asya'da ki Türk devletleri, Anadolu'da Türkler, Eski Türk medeniyeti ve bu medeniyetin çıkarılan eserleri, Türkiye'nin komşuları ve orada yaşayan Türk nüfus, Türkiye, Türk devleti ve Türk milleti konuları Sosyal Bilgiler programında yer alan Türk dünyası ile ilgili konular olarak belirlenmiştir.

1948 programı yürürlükte en uzun süre değişmeden kalan programdır. Bu programda Türk dünyası konuları Orta Asya da yaşayan Türkler, İslam coğrafyası ve Anadolu Türk devletleri olarak ayrı ayrı ele alınmış ve biraz daha geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Türklerin Anayurdu, Anayurttan Kalan Türkler, Müslümanlığın Orta Asya Türkleri Arasına Yayılışı ve Müslüman Türk Devletleri, hakkında bilgiler ,Büyük Selçuklu Devleti,, Anadolu Selçuklu Devleti, Yakın yurdum,Türkiye'nin coğrafi bölgeleri, Türkiye coğrafyası, Türkiye'nin komşuları Türk Dünyası ile ilgili konular olarak tespit edilmiştir.

1968 programı Türkiye'de1960 ihtilalinden sonra hazırlanan 1962 taslak programının 6 yıllık uygulamasından sonra yürürlüğe girmiş programdır. Türk Dünyası konularının burada daha milli özellikler gösterdiği görülmüştür. İlimiz ve bölgemiz, Yaşadığımız kasaba veya şehir, Yurdumuza Genel Bakış Yurdumuzda ilk yaşayan insanlar, Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesi, Türklerin Özellikleri, Yurdumuz ve Komşularımız, Atatürk ve Anadolu'ya geçiş konuları Türk Dünyası ile ilgili konular olarak ele alındığı görülmüştür.

1997 yılında çıkarılan bir yasayla 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi sonucu hazırlanan ilköğretim Sosyal Bilgiler programında Türk Dünyası konularının ülkeler olarak tek tek ele alındığı ve Türk Dünyası konularının en geniş yer verildiği programdır. Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Afganistan, Tacikistan, Doğu Türkistan-Uygur Özerk Eyaleti, Rusya Federasyonu'nun Asya kesimindeki özerk cumhuriyetler, Romanya, Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan-Karabağ Gagauz Özerk Cumhuriyeti (Moldova), Kırım tatarları (Ukrayna) Türk Dünyası konularıdır. Programda bu ülkelerle ilgili olarak önce ülkenin coğrafi özellikleri anlatılacak buralarda yaşayan Türk toplumları ve devletleri Türkiye ile olan ilişkileri üzerinde durulacaktır denmektedir (MEB,1998). Bu konunun 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk devletleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ile 2005 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler müfredat programında tek başına Türk Dünyası konularına yer verilmemiş ancak ünitelerin içinde Türk Dünyası ile ilgili konulara değinilmesi gerektiği görülmüştür.

Geçmişimi Öğreniyorum, Uzaktaki Arkadaşlarım, Adım Adım Türkiye, Bölgemizi Tanıyalım

üniteleri içinde Türk dünyası ve kültürel özellikleriyle ilgili konulara yer verilmesi istenmiştir (MEB,2005).

Değişen Dünya dengeleri ve Orta Asya'nın öneminin giderek arttığı günümüzde şunların da yapılması önerilmektedir.

-Sosyal Bilgiler Programlarında Türk dünyası ile ilgili konuların tekrar 1998 programındaki gibi ayrıntılı olarak ele alınması,

-Türk dünyası ile kardeş şehir, kardeş ülke projelerinin geliştirilmesi,

-Sosyal Bilgiler programında bir ünitenin sadece Türk dünyasına ayrılması,

-Türk dünyası ile ortak ilköğretim öğrencilerinin katılacağı kongrelerin yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Akpınar, M., Kaymakçı, S.(2012) Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış.Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt:20 . No.2. Ss. 605-626

Arslan,E. (2011). Osmanlı'nın "Mekatib-i İptidaiye"sinden Türkiye Cumhuriyeti'nin "İlk Mektepler"ine Geçişte Tarih Programlarında Değişim. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi S, 48, s. 749-777

Akyüz, Y., (2009), Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2009), 14. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Baskı Cantekin Matbaası, Ankara.

Binbaşıoğlu, C. (1999). Türkiye' de Eğitim Bilimlerin Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 145-170

Cicioğlu, H. (1982). Türkiye Cumhuriyetinde İlk Ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.

Ercan, M. (2007). Cumhuriyet Döneminde İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarındaki Sanat Konularının Yeterliliği. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Gökdemir, A.(2013). 1924' den Günümüze İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarındaki Hukuk Konularının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). Türkiye'de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim (Program- Öğrenci- Öğretmen). Ankara, Siyasal Kitabevi.

Kapluhan, E. (2012). Atatürk Dönemi (1923–1938) İlkokullarda Coğrafya Eğitimi. Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 25, Ocak - 2012, S. 152-170 İstanbul.

Karasar, N. (2005).Bilimsel Araştırma Yöntemi.15. Baskı.Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Kazak, N.(2001). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları

Kellner, D. (2002). Theorizing Globalization. *Sociological Theory*, 20(3), 285-305.

Keskin, Y. (2002). Türkiye'de II. Meşrutiyetten Günümüze Kadar Uygulanmış Olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Analizi Ve Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEB. (1948). İlkokul Programı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1961). İlkokul Programı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1962). Ortaokul Programı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1968). İlkokul Programı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1988). Ortaokul Programı, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1998). İlköğretim Programı. Ankara, M. E. B. Yayınları.

M.E.B.(2005). İlköğretim Sosyal bilgiler Dersi 6. 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu. Ankara, MEB Yayınları.

MEB, (2005). İlköğretim Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve klavuzu, Ankara, MEB Yayınları.

MEB. (2005)a. İlköğretim 1–5. Sınıflar Programları Tanıtım El Kitabı. Ankara, MEB Yayınları.

Memişoğlu, H. (2012). ilköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, s. 1. ss. 66-81.

Otluoğlu, R., ÖZTÜK, C.(2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler. Ankara, Pegem Yayıncılık,

Özey,R.(2010).Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği. İstanbul, Aktif Yayınları.

Savage, T. V., and Armstrong, D. G. (2007). *Effective Teaching in Elementary Social Studies (6th Edition)*. New Jersey: Prentice-hall inc.

Shug, M. C., and Berry, R. (1987). *Teaching Social Studies in the Elementary School*, Glenview Illinois, Scott, Foresman . Glenview Illinois: Scott, Foresman .

Semenderoğlu, A., Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve Yeni 4-5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 141-152.

Sönmez, V. (1997). Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Öğretmen Kılavuzu, Ankara, Anı Yayıncılık

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara, Seçkin Yayınları.